

THE ROLE OF LAW-ENFORCEMENT AGENCIES IN ENSURING MARITIME SECURITY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-24>

THE IMPACT OF CORRUPTION ON ILLEGAL MARINE RESOURCE EXTRACTION AND SMUGGLING OPERATIONS

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА НЕЗАКОННИЙ ВИДОБУТОК МОРСЬКИХ РЕСУРСІВ ТА КОНТРАБАНДНІ ОПЕРАЦІЇ

Bavchenkova Iryna Yurievna

*student
Institute of Law and Security
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Бавченкова Ірина Юрїївна

*здобувач вищої освіти
Інститут права та безпеки
Одеського державного університету
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Корупція у сфері морського господарства виступає одним із ключових чинників, що безпосередньо сприяють незаконному видобутку морських ресурсів та розбудові контрабандних схем. Незаконне, нерегульоване та непідзвітне рибальство (IUU fishing), нелегальний видобуток цінних біоресурсів, а також транснаціональні ланцюги незаконної морської торгівлі є складними явищами, які неможливо пояснити виключно економічними мотивами. В основі їх стійкості лежить наявність корупційних практик серед посадових осіб, правоохоронців і суб'єктів портової інфраструктури, що створюють «тіньові коридори» для видобутку та переміщення нелегальних ресурсів.

Проблематика незаконного видобутку морських ресурсів тісно пов'язана з інституційною слабкістю сектору контролю за рибальством і морськими перевезеннями. Аналітичні звіти за 2023–2025 роки засвідчують, що країни з високим рівнем корупції демонструють значно більші масштаби ІУУ-вилову, фіктивного декларування обсягів улову та маніпуляцій із сертифікатами походження продукції [1]. За таких умов судновласники отримують можливість офіційно реєструвати судна від імені підставних компаній, приховувати фактичні траєкторії руху, використовувати «зручні прапори» та здійснювати видобуток без дотримання квот. У портах корупційні практики проявляються у хабах за не проведення або формальне проведення інспекцій, фальси-

фікації документів та невнесенні інформації до електронних систем контролю.

Корупція створює сприятливе середовище не лише для незаконного вилову, а й для формування цілісних контрабандних ланцюгів. Порушення на рівні митниці та прикордонної служби дозволяють перевозити незаконно добуту рибу, чорну ікру, морські біоресурси та інші продукти через порти без належних документів. Практика «чорних» декларацій і підроблених сертифікатів відкриває можливості не тільки для збуту нелегальної продукції, але й для маскуванню іншої контрабанди – від твердих наркотичних речовин до незаконного переміщення товарів подвійного призначення [2]. Таким чином, корупція стає основою для мультикримінальних схем, де екологічні правопорушення служать прикриттям або складовою більш масштабних злочинних операцій.

Екологічні наслідки такого стану речей є катастрофічними. Незаконний видобуток виснажує популяції цінних видів, особливо тих, що мають повільний цикл відтворення – таких як осетрові. Тривалий нелегальний вилов у поєднанні з корупційним «дахуванням» перетворює багато видів у практично невідновлювані ресурси [3]. Порушення рівноваги морських екосистем спричиняє деградацію нерестовищ, зміни у харчових ланцюгах та зниження біологічної стійкості морського середовища. Оскільки частина схем працює у прибережних зонах, потерпають і локальні громади, які втрачають можливість легального рибальства, що підриває економічну безпеку регіонів.

Економічні втрати держави від корупційно підтримуваних незаконних видобутку та контрабанди також є значними. Нелегальні операції позбавляють державу податкових і митних надходжень, руйнують чесну конкуренцію та призводять до формування паралельної тіньової економіки в портовій галузі. Крім того, легальні підприємства зменшують інвестиції або йдуть з ринку через нерівні умови та неконтрольоване зниження цін на нелегальну продукцію. Це створює довгостроковий структурний ефект – формування економічної залежності регіонів від тіньових доходів і зростання соціальної вразливості.

Системність корупції в морському секторі прямо пов'язана з питаннями національної безпеки. За свідченнями міжнародних організацій, незаконний видобуток морських ресурсів часто використовується організованими злочинними угрупованнями як інструмент для накопичення коштів, що згодом спрямовуються на фінансування масштабніших злочинних операцій, включно з торгівлею зброєю, людьми та наркотиками [4]. Таким чином, корупційно підтримувана морська злочинність несе ризики не лише для екології та економіки, а й для

обороздатності, контролю над морськими коридорами та стабільності портової інфраструктури.

Україна, яка володіє значним морським потенціалом, стикається з аналогічними викликами. Хоча законодавча база України включає норми щодо відповідальності за незаконне зайняття рибним промислом, незаконний видобуток надр і контрабанду (ст. 249, 240 КК України) [5], ефективність їх застосування стримується корупційним тиском у сфері контролю. Дослідження 2024–2025 років вказують, що слабка координація контролюючих органів, відсутність повноцінних електронних систем моніторингу суден та ризикові процедури в портах створюють умови для обходу законодавства. З огляду на військовий стан і підвищені ризики на морських кордонах, питання протидії корупції набуває статусу складової національної безпеки.

Ефективна протидія цьому явищу потребує комплексного підходу. Міжнародні й українські експерти підкреслюють необхідність впровадження електронних систем реєстрації та відстеження суден, створення публічних реєстрів дозволів, автоматизації інспекцій, а також тісної взаємодії між портовими адміністраціями, митницею, антикорупційними органами та екологічними інспекціями. Не менш важливою є робота з громадами прибережних регіонів, які можуть виступати джерелом первинної інформації про порушення та партнерами у контролі за використанням ресурсів.

Отже, корупція є фундаментальним фактором, який забезпечує тривалість і стійкість незаконного видобутку морських ресурсів та пов'язаних контрабандних операцій. Вона формує багаторівневу систему взаємовигідних зв'язків між злочинцями та посадовцями, руйнуючи інституційну спроможність держави та завдаючи шкоди екологічному, економічному й безпековому середовищу. У 2023–2025 роках наукові дослідження, аналітичні звіти й практичні спостереження одночасно підкреслюють: без антикорупційних реформ неможливо досягти реального зменшення ІУУ-вилову, зупинити деградацію морських екосистем та ліквідувати транснаціональні контрабандні мережі.

Література:

1. Gutierrez M., et al. *Estimating the impact of irregular and unsustainable fishing*. ODI Report, 2024. URL: https://media.odi.org/documents/Fishy_Business_ODI_Report_May_2024.pdf (дата звернення: 21.11.2025).
2. Global Initiative Against Transnational Organized Crime. *Annual Report 2023/2024*. 2024. URL: https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2024/08/GI-TOC-AR_2023_web-single-pp.v2.pdf (дата звернення: 21.11.2025).

3. WWF CEE. Poaching of sturgeon – огляд проблем боротьби з незаконною торгівлею осетровими. 2024. URL: https://www.wwf.at/wp-content/uploads/2024/08/Poaching-of-sturgeon_EN_low-res_final.pdf (дата звернення: 21.11.2025).

4. Satizabal P., et al. The Global Fight Against Illegal Fishing and the Theatre of Enforcement at Sea. 2025. URL: <https://epic.awi.de/id/eprint/60050/1/Satizabal%20et%20al.%202025.%20Theatre%20of%20Enforcement%20at%20Sea%20The%20Global%20Fight%20Against%2020Illegal%20Fishing> JAC.pdf (дата звернення: 21.11.2025).

5. *Кримінальний кодекс України* від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 21.11.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-25>

**CORRUPTION RISKS IN THE MARITIME SECTOR
AS A THREAT TO NATIONAL SECURITY: CRIMINAL-LEGAL
QUALIFICATION AND COUNTERACTION MECHANISMS**

**КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ У МОРСЬКІЙ ГАЛУЗІ ЯК ЗАГРОЗА
НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА
КВАЛІФІКАЦІЯ ТА МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ**

Berezhna Daria Yevheniivna

*Student
Institute of Law and Security
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Бережна Дарія Євгеніївна

*здобувач вищої освіти
Інститут права та безпеки
Одеського державного університету
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Корупційні ризики у морській галузі становлять одну з найсерйозніших загроз національній безпеці України, оскільки саме морська інфраструктура забезпечує стратегічну логістику, міжнародну торгівлю, експорт критично важливих ресурсів та є ключовим елементом оборони держави в умовах воєнної агресії. Особливої актуальності проблема набуває у період воєнного стану, коли морські порти, Адміністрація морських портів України, Державна митна служба та інші органи працюють в умовах підвищених ризиків, обмеженого контролю і значного тиску з боку злочинних та корупційних груп.